

**KOTA
HAKKININ
DEVRİNDEN
ELDE EDİLEN
KAZANÇLARIN
VERGİLENDİRİLMESİ
VE BU KONUDA
YAPILABİLECEK
BAZI
DÜZENLEMELERE
İLİŞKİN
ÖNERİLER**

.....

Mehmet KORKUSUZ
Vergi Kontrol Memuru

Avrupa Topluluğu'na üye ülkelere Türkiye'den yapılacak hazır giyim ve konfeksiyon ürünlerinin ihracını kategoriler itibarıyla miktar yönünden sınırlayan ilk anlaşma; AT Komisyonu ile Türkiye Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçılar Birliği temsilcileri arasında, 28.5.1986 tarihinde imzalanmıştır. Söz konusu anlaşma gereğince her yıl AT Ülkelerine yapılacak tekstil ve konfeksiyon ürünlerine ilişkin ihracat kotalarının dağıtım sistemi esasları Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracat Genel Müdürlüğü tarafından belirlenerek İhracatçılar Birliği ve diğer ilgililere duyurulur.

İhracatçılar Birliği Müsteşarlık tarafından belirlenen esaslar çerçevesinde her yıl belli dönemlerde daha önceden tespit edilen kısıtlamaya tabi konfeksiyon ve hazır giyim kategorilerine ait kotaları ihracatçılara dağıtmaktadır.

Uygulamada iki çeşit Kota Dağıtım Sistemi vardır. Bunlar, "PAST PERFORMANS KOTA" dağıtım sistemi ve "SERBEST KOTA" dağıtım sistemidir.

Past Performans Kota; bir firmanın belli bir kategoride, belli bir ülkeye, bir önceki yıl gerçekleştirdiği ihracat üzerinden hesaplanarak tespit edilir. Ancak bir firmanın Past Performans Kota alabilmesi için Sa-

nayici-İhracatçı olması gerekir. Firmanın Sanayici-İhracatçı sayılabilmesi içinde;

— Son 4 aylık dönemde en az 15 işçi çalıştırmaları ve sözkonusu döneme ait S.S.K. bildirelerinin en az 1500 işgünü kapsadığına dair S.S.K.'dan belge almaları,

— Asgari 10 HP. makina parkına sahip bulunduğuna dair sanayi odalarından kapasite raporu almaları,

— Bağlı oldukları Ticaret ve Sanayi odalarından sicil belgesi almış olmaları,

gerekmektedir. Anılan bu limitlerin altında kalan firmalar ise, "İhracatçı" olarak değerlendirilir.

Past Performans kotaya dahil kategoriler dışındaki ürünlere ilişkin kotaya ise "Serbest Kota" denir. Serbest kota almak isteyen firmaların yine Past Performans Kota da olduğu gibi, "Sanayici-İhracatçı" firma olmaları ve yukarıda belirtilen şartları yerine getirmeleri gerekir. Serbest Kota dağıtımı, kategoriler itibariyle önceden belirlenen miktarların, şartları yerine getiren ve müracaat eden firmalara eşit olarak paylaşılması şeklinde yapılmaktadır.

Yukarıda belirtilen esaslar dahilinde firmalara dağıtılan kotalar, ilgili firmalar tarafından AT Ülkelerine yapılacak ihracatlarda kullanılmaktadır. Ancak bazı firmalar, almış oldukları kota hakkını, alıcı firmaların bazı kategorilerdeki ürünleri talep etmemeleri veya işi bırakmaları ve bunların dışında çeşitli nedenlerden dolayı kullanmamaktadırlar. Bu firmalar, kullanmadıkları kategorilere ait kota hakkını, ihtiyacı olan başka firmalara belli bir bedel karşılığında kullandırmaktadırlar. Kullanım hakkının devri karşılığında, kategorilere göre kota sahipleri tarafından Past Performans için birim başına 7-9 Alman markı, Serbest kota da ise birim başına 4-7 mark tutarında para tahsil edilmekte olup, genelde tahsil edilen bu paralar karşılığında kişi ve kuruluşlar tarafından fatura düzenlenmediği gibi, elde edilen bu gelirler beyan edilmemektedir. Böylece vergi kaybı doğmaktadır. Hatta kota kullanım hakkının devri, günümüzde önemli bir sektör haline gelmiş olup, bazı kişi ve kuruluşlar kullanılmayan kotaları düşük bedelle toplayıp, bunları ihtiyacı olan firmalara, yüksek fiyattan pazarlamaktadırlar.

İhracat Kotalarının, kullanım hakkının devrine ilişkin olarak, gerek gelir ve kurumlar vergisi, gerekse K.D.V. Kanunu'nda yasal

düzenlemelere yer verilmemiştir. Sadece, ihracat istisnası nedeniyle yapılacak Katma Değer Vergisi iadeleriyle ilgili Maliye ve Gümrük Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüđünce 9.8.1991 tarih ve 055709 sayı ile yayınlanan 5 no'lu Katma Değer Vergisi İç Genelgesinde bu konuda bazı açıklamalar getirilmiştir.

İhraç kaydıyla mal satan kuruluşlar ile ihracatçı firmalar, ihracat istisnası ile ilgili K.D.V. iade taleplerinde; eğer bu ihracatta başkalarına ait kota hakkını kullanmış iseler, Gümrük Çıkış Beyannamelerinde, imalatçı firmalar bölümüne kota hakkını kullandıkları firmanın ünvanını yazmaktadırlar. Kota hakkının devrine ilişkin bu uygulamanın, Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığınca, kota dağıtım sistemi esaslarına aykırı olduğu, belirtilmiş, ancak bu aykırılığın ihracatın geçerliliğini önlemeyecek bir usulsüzlük olarak değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

Bu görüş çerçevesinde, başkalarının kota hakkını kullanarak ihracat yapan mükelleflerin sözkonusu ihracatlarına ilişkin iade ve mahsup taleplerinde;

— Mükerrer iade ve mahsup taleplerini önlemek amacıyla, G.Ç.B.'lerinde imalatçı olarak yer alan ve kota haklarını devreden firmaların, kendi bağlı oldukları Vergi Dairesi'ne ve iade hakkı sahibi mükelleflere sözkonusu ihracat işlemi dolayısıyla Katma Değer Vergisi bakımından tecil, terkin uygulamasından yararlanmayacaklarına ve iade ve mahsup talebinde bulunmayacaklarına dair taahhütname verecekleri,

— İadeyi yapacak Vergi Dairesince, kota hakkını devreden firmanın, kendi bağlı olduğu Vergi Dairesine bu şekilde bir taahhütname verip verilmediğinin tespit edileceği,

— Gerek Vergi İnceleme Raporlarında gerekse Yeminli Mali Müşavir Tasdik Raporlarında ihracat konusu malların gerçek imalatçısının kim olduğunun belirtileceği,

— Bu konuda düzenlenmiş herhangi bir inceleme raporunun bulunmaması halinde, malın gerçek imalatçısının Vergi Dairesince yoklamayla tespit edileceği,

Bakanlık Gelir Genel Müdürlüđünce yayınlanan 5 sıra no'lu K.D.V. İç Genelgesinde belirtilmiştir. Ayrıca, sözkonusu genelgede, kota hakkını devreden firmaların bu devir nedeniyle bir kazanç elde edip

etmediğinin ve elde edilmiş olmaları halinde bu meblağların defter kayıtlarına intikal ettirilip ettirilmediğinin tespiti açısından vergi incelemesine alınması ve kota hakkını devreden ve devralan firmalara ilişkin kimlik bilgileri ile bununla ilgili G.Ç.B.'lerinin tarih ve numaralarının, Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığına bildirmek üzere Bakanlığa gönderileceği belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi, sözkonusu iç genelgede, kota hakkının devri, özellikle K.D.V. iade ve mahsup talepleri konusunda ele alınmıştır. Gelir, Kurumlar ve Katma Değer Vergisi açısından, kota hakkını devreden firmaların incelemeye alınacağı ve bunların Bakanlığa bildirileceği belirtilmekle beraber, bu işi yapan firmalar açısından, elde edilen gelirin belgelendirilmesi ve beyan edilmesi konusunda zorlayıcı nitelikte bir düzenlemeye gidilmemiştir. Kaldı ki bu işi yapan kişi ve kuruluşların, sözkonusu işlem karşılığında günümüzün ekonomik koşulları çerçevesinde bir bedel almamaları imkansız görünmektedir. Bu konuda yapılan bazı incelemeler sonucunda, genellikle kota hakkının devrine karşılık büyük miktarlarda paralar tahsil edildiği halde, bunlara fatura düzenlenmediği ve defter kayıtlarına da hasılat kaydedilmediği görülmüştür. Bu durum vergi kayıplarına neden olmakla birlikte, zor durumda kalıp başkalarının kota hakkını kullanan mükellefler, bundan dolayı yapılan ödemeleri kendi kayıtlarında gider olarak gösterememektedirler.

Kota hakkının devrinden dolayı elde edilen kazançlarla ilgili vergi kayıplarını önleyebilmek ve başkalarına ait kotaları kullanan mükelleflerin, buna ilişkin giderlerini belgelendirebilmek açısından bir takım ilave düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu nedenle, gerek kota hakkını devreden, gerekse devralan mükelleflere bazı basit ve uygulanabilir sorumlulukların yüklenmesi, kota dağıtımı ve Organizasyonunu gerçekleştiren İhracatçılar Birliği ile işbirliği yapılarak gerekli bilgilerin, Bakanlığın ilgili birimlerine ulaşmasının sağlanması gerekir. Bu konuda yapılabilecek düzenleme ve getirilecek yükümlülüklerin bazıları şunlar olabilir;

— Başkalarına ait kota hakkını kullanan mükelleflerin, K.D.V. tecil, terkin, iade ve mahsup taleplerinde bulunmaları ve bu işlemlerin inceleme raporuna göre yapılması halinde; Kota kullanım hakkını devreden firmanın, devirden dolayı elde ettiği kazançla ilgili faturayı inceleme elemanına veya Yeminli Mali Müşavire ibraz etme yükümlülü-

ğünün getirilmesi ve bu faturanın inceleme ve Yeminli Mali Müşavir Tasdik Raporuna ek yapılması veya inceleme tutanağına kaydedilmesi; iade ve mahsup işleminin inceleme raporuna dayanmaması halinde ise devir ile ilgili faturanın ilgili Vergi Dairesi'ne ibraz yükümlülüğün getirilmesi,

— Kota kullanım hakkını başka firmaya devreden kişi ve kuruluşlar, sözkonusu kota kullanımını % 5 teminat karşılığında ihracatçılar Birliğine mevzuat gereği bir dilekçeyle onay için başvurarak tasdik ettirmektedirler. Böylece kota kullanım hakkını bir başka firmaya devreden kişi ve kuruluşlar İhracatçılar Birliği tarafından bilinmektedir. Bu nedenle İhracatçılar Birliğine'de Gelirler Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Vergi İstihbarat Arşivine, Kota kullanım hakkını devreden ve devralan kişi ve kuruluşlar konusunda sürekli bilgi verme yükümlülüğü getirilmesi,

Başkalarının kota hakkını kullanarak ihracatçıya ihraç kaydıyla mal satan imalatçılar ile ihracatı gerçekleştiren mükelleflerin, sözkonusu satış ve ihracatla ilgili tecil, terkin, iade ve mahsup talepleri sırasında, yukarıda belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğinin inceleme elemanları, yeminli mali müşavirler ve ilgili vergi daireleri tarafından araştırılması halinde; kota hakkını devreden mükelleflerin bundan elde ettikleri gelirin kanuni defterlere intikal ettirilmesi ve beyana dahil edilmesi konusunda, mükellefi mükellefle kontrol etme imkanı sağlanmış olacaktır.